

Nr 341

Av herr **Antby m. fl.**, om upphävande av jordförvärvslagen.

Ända sedan jordförvärvslagens tillkomst 1945 har det rått delade meningar om lagens lämplighet, både ur praktisk och principiell synpunkt. Lagen har givits begränsad giltighetstid och blev senast förlängd 1955 med giltighetstid till 1962. Vid den senaste förlängningen vidtogs vissa förändringar, varigenom lagen bl. a. skulle kunna ersätta den tidigare gällande lagen om kronans förköpsrätt. Lagen torde ha viss släktskap med olika kristidslagar av tvångsmässig typ, som tillkom under och efter kriget, och ur principiell synpunkt måste det framstå som ett starkt önskemål, att man icke utan trängande skäl vidmakthåller en lagstiftning av sådant slag.

Inom jordbruket försiggår en fortlöpande omvandlingsprocess, vars beskaffenhet ingalunda talar för jordförvärvslagens bibehållande. Åldersfördelningen inom jordbrukarbefolkningen tenderar att bli ogynnsam. Omkring 1960 beräknas inemot 1/3 av jordbrukarna vara över 60 år. Antalet jordbruk — och det gäller då främst smärre enheter s. k. ofullständiga jordbruk — minskar, och nedgången beräknas f. n. ha en takt av omkring 10 enheter per dag. Samtidigt kan man räkna med att åtskilliga invånare i våra tätorter, beroende på bilismens utveckling och beroende på tradition — många är ju avkomlingar till inflyttade jordbrukare — inte skulle ha någonting emot att återvända till landsbygden. Sannolikt måste en viss del av jordbrukarbefolkningen i framtiden rekryteras av yngre personer från tätorter. Mekaniseringen inom jordbruket och statsmakternas åtgärder för att vidmakthålla jordbrukets lönsamhet medför också att jordbruksnäringen erhåller en viss stimulans och bör kunna konkurrera med andra näringsgrenar om intresse även från stadsbefolkningens sida.

Jordförvärvslagen är ett hinder för en fri befolkningscirkulation. Att detta mot bakgrunden av den utveckling som pågår inte kan vara lyckligt torde vara uppenbart.

Lagens syfte är tvåfaldigt. Dels vill man hindra en olämplig spekulation i jordbruksfastigheter, dels vill man ge det allmänna möjlighet att i samband med försäljningar åstadkomma en omfördelning av jord i lämpligare brukningsenheter.

Vad hinder mot spekulation beträffar framkom redan under förarbetena till 1945 års lag, att behovet av åtgärder i den form det här är fråga om var ganska tvivelaktigt. Jordbrukarna var i själva verket ganska obenägna att sälja sina fastigheter. För många jordbrukare torde traditionen och en stark känsla av samhörighet med den ärvda jorden vara mycket avgörande motiv för att icke avhända sig den gård de brukat. Det framstår därför som täm-

ligen osannolikt att övergående ekonomiska konjunkturer har någon större inverkan på denna attityd.

Härtill kommer att det genom annan lagstiftning redan finns mycket betydelsefulla spärrar mot tillfälliga eller spekulativa operationer på detta område. Redan den allmänna inkomstutvecklingen och fortgående nivelleringen av medborgarnas inkomster motverkar sådana tendenser. Gällande beskattningsregler om realisationsvinst är ett betydelsefullt korrektiv. Bolag och föreningar har sedan länge genom inskränkningstagstiftning hindrats att utan tillstånd förvärva jordbruksegendomar, varför den eventuella faran för spekulation endast kan komma från fysiska personer. Vad särskilt skogsfastigheter beträffar, innehåller gällande skogsvårdslag bestämmelser, som hindrar tillfälliga fastighetsägare att skövla skogstillgångar. Vanhävdslagen erbjuder garantier för att ingen spekulant kan underlåta att hävda fastigheten. De sociala arrendereglerna, som gäller jordbruk upp till 50 hektar odlad jord, torde även hindra mången tillfällig spekulant att förvärva jord för att sedan överlåta skötseln därav till någon annan. Nämnda lagstiftning tillförsäkrar ju nämligen arrendatorn förköpsrätt vid eventuell försäljning. I beaktande av det omfattande lagkomplex, som sålunda finnes, synes det föga troligt att spekulativa förvärvsintressen skulle kunna göra sig gällande ens om jordbrukarbefolkningen visat intresse för sådana affärer. Gällande jorddelningslag innehåller dessutom bestämmelser, som förhindrar att en spekulativ ägare i förvärvssyfte kan sönderbryta fastigheten i olämpliga brukningsenheter.

Jordförvärvslagens andra ändamål, att vara ett medel för jordbrukets yttre rationalisering, torde likaväl kunna tillgodoses på andra vägar. Den fortgående avvecklingen av smärre jordbruk medför att omfördelning i lämpligare brukningsdelar redan sker utan samhällsingenripanden. Ekonomiska skäl medför, att de enskilda jordägarna själva nog kommer att visa ett betydande intresse för rationalisering. Det har vid flera tillfällen vitsordats, att rådgivning och upplysningsarbete inom detta område har den bästa effekten. Vidare kan samhället här — och gör det redan — på ett verksamt sätt bidra med lån och kreditstöd för att uppmuntra och möjliggöra önskade jordförvärv i rationaliseringssyfte.

I beaktande av den mångfald faktorer, som på olika sätt uppfyller de syftemål, som den nuvarande jordförvärvslagen uppges ha, förefaller denna lagstiftnings umbärlighet vara ovedersäglig. Det är då givet, att en på så många punkter diskutabel lagstiftning ej längre bör fortfara att tillämpas. Lagstiftningen är icke av permanent natur, och det är givet, att en lagstiftning av så ingripande innebörd icke bör permanentas.

Jordbruksnäringens villkor och utveckling bör givetvis följas med den största uppmärksamhet. Viktiga lagkomplex finns redan, som tillvaratar de skyddsintressen, som omfattas av jordförvärvslagen. En fortsatt rationalisering bör främjas, men bör ske i andra former, främst genom kreditstöd och lånegarantier, som gör det möjligt för jordbrukare att förvärva jordegendomar och rationalisera existerande enheter. Gällande jorddelningslag och reg-

lerna om sammanläggning av jord på landet kan måhända utformas på ett sätt som ytterligare underlättar bildning av lämpliga enheter. I en partimotion till detta års riksdag har folkpartiet hemställt om utredning om ytterligare undersökningar av de problem, som är förknippade med landsbygdens näringsliv och struktur, samt en översyn av de lagar, som berör dessa frågor. Det är i hög grad önskvärt, att sådana undersökningar kommer till stånd. Den redan nu klart umbärliga jordförvärvslagen bör emellertid skyndsamt utgå ur vår lagstiftning.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi därför hemställa,

att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen av den 3 juni 1955 om inskränkt rätt att förvärva jordbruksfastighet skall upphöra att gälla fr. o. m. den 1 juli 1958.

Stockholm den 26 januari 1958

Sven Antby

John G. Löfroth

Sven Wedén